

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ГУРЕНКО ЛЮДМИЛА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 17.022.1 7+008«18/19»Вороний М.

**ТВОРЧИСТЬ МИКОЛИ ВОРОНОГО
У МИСТЕЦЬКО-КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ
КІНЦЯ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ**

Спеціальність 26.00.01 — теорія та історія культури

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата мистецтвознавства

КИЇВ – 2019

Дисертація - кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Робота виконана на кафедрі культурології та інформаційних комунікацій Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв Міністерства культури України.

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор
Єсипенко Роман Миколайович,
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, професор кафедри культурології та інформаційних комунікацій

Офіційні опоненти: доктор культурології,
кандидат мистецтвознавства
Корнієнко Владислав Вікторович,
Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтва, ректор

кандидат мистецтвознавства,
Ванюга Людмила Степанівна,
Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка, доцент кафедри театрального мистецтва,
заслужений діяч мистецтв України

Захист відбудеться «_____»_____ 2019 р. о _____ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.850.01 із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук у Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв за адресою: 01015 м. Київ, вул. Лаврська, 9, корпус 15, ауд. 201.

Із дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв за адресою: 01015 м. Київ, вул. Лаврська, 9, корпус 11.

Автореферат розісланий «_____»_____ 2019 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор історичних наук

В. В. Карпов

Загальна характеристика роботи

Актуальність теми дослідження. Епоха кінця ХІХ — початку ХХ століть стала своєрідною антитезою істинно-цивілізаційному етично-естетичному розвитку людства, коли відбувався процес глобально-вбивчих перетворень людської свідомості й виникнення світового антимицтства. Театральні мислителі, зокрема, починають гостро відчувати, що суспільство катастрофічно потребує збереження людської сутності в індивідуумі, тож намагаються чинити культурний опір створенню антиабсолюту. У цей час у гострій ідеологічній боротьбі зіштовхувалися прибічники різних течій і напрямків — від класичних до авангардних.

У роботі пропонується кардинально змінити точку зору на загальноновизнані інтенції — цивілізація, капітал, власність, культура, творчість, театр, а головно — свідомість людини=людства.

В епіцентрі мистецько-буттєвих українських=європейських антипарадигм перебував видатний митець-мислитель, поет, перекладач і журналіст Микола Вороний. У дослідженні сформована система українського=європейського мистецько-культурологічного контенту, який виявляє феномен митця у проблемному полі релігійного, істрико-культурних, філософсько-економічних і мистецько-політичних процесів на межі «недвижного безвіку» (архімандрит Софроній (Сахаров)).

Таким чином, через ґрунтовні незаповнені прогалини дисертація являє собою атомарне аналітичне дослідження творчості Миколи Вороного саме як класика театральнo-мистецької думки, що має також і культурологічне значення.

Сучасники Миколи Вороного (Д. Антонович, С. Бердяєв, О. Білецький, К. Білиловський, В. Василько, В. Винниченко, Л. Дмитрова, М. Євшан, С. Єфремов, І. Карпенко-Карий, О. Кисіль, М. Комаров, М. Кропивницький, К. Паньківський, С. Петлюра, В. Ревуцький, М. Рильський, П. Рупін, С. Русова, М. Сріблянський, М. Старицький, Я. Стоколос, Л. Українка, І. Франко, В. Фріче та ін.) у різний спосіб висвітлювали його театральні творчі доробки, таж цей матеріал не був узагальнений та систематизований. А вже за останньої третини ХХ століття чесне ім'я знаного митця почало повставати зі штучно створених бездуховних руїн небуття. Так з'явилися упорядковані твори Миколи Вороного (О. Бабишкін, Г. Вервес), де вони розкривали особливості його діяльності в літературному полі, подавали згадки про його біографічні, головно - літературні доробки, а також побіжно-точково — про театральні (В. Базилевський, В. Гуменюк, М. Гуменюк, Т. Гундорова, Т. Жицька, І. Ілленко, В. Колкутіна, В. Кузьменко, Л. Куценко, О. Мельничук,

О. Охріменко, Л. Рупняк, Т. Шевель, М. Шкандрій, Б. Якубський та ін.). Проте специфіка власне мистецької та культурологічно-театральної проблематики, її глибокий аналіз так і залишилися поза їхньою увагою. Також уперше Микола Вороной розглядається як блискучий мистецтвознавець і культуролог. Ці фактори й зумовили вибір теми дослідження - «**Творчість Миколи Вороного у мистецько-культурному просторі кінця ХІХ — початку ХХ століть**».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконане згідно з планом науково-дослідної роботи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв і пов'язане з напрямом планових досліджень кафедри культурології та інформаційних комунікацій НАКККіМ.

Тема дисертації затверджена рішенням Вченої ради Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (протокол засідання №4 від 29.04.2015), відповідає комплексній темі «Актуальні проблеми культурології: теорія та історія культури» (Державний реєстраційний №115U001572 від 12.06.2015) перспективного тематичного плану науково-дослідної діяльності Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Мета дослідження — проведення комплексного аналізу творчих здобутків Миколи Вороного та визначення об'єктивної оцінки його надбань і прорахунків.

Для досягнення поставленої мети визначені такі **завдання**:

- виявити, опрацювати, систематизувати й проаналізувати широке коло літературних та архівних джерел і літератури щодо діяльності Миколи Вороного;
- дослідити тогочасні суспільно-політичні процеси, що відбувалися в Україні та світі й їхній вплив на творчість митців, зокрема, Миколи Вороного;
- опрацювати теоретично-практичні культурологічні та мистецтвознавчі основи й їхню еволюцію у творчості Миколи Вороного;
- проаналізувати вплив релігійно-філософських і естетично-художніх тенденцій та ідей, поширених наприкінці ХІХ — початку ХХ століть в Україні=Європі та Росії на суспільно-політичне і мистецьке життя України;
- виявити духовні пошуки Миколи Вороного в європейському діалогічно-культурному просторі на межі ХІХ — ХХ століть;

- сфокусувати увагу на діяльність Миколи Вороного у фазисі «десятилітнього сторіччя» (1910-1920-ті роки);
- проаналізувати проблематику мистецтвознавчої думки кінця XIX — початку XX століть та її вирішення Миколою Вороним;
- дослідити полемічність історико-теоретичних і мистецько-критичних поглядів Миколи Вороного;
- визначити вплив Миколи Вороного на подальший розвиток українських мистецтва та культури;
- підбити загальний підсумок вивчення проблем, пов'язаних із творчістю Миколи Вороного.

Об'єкт дослідження - культурно-мистецький простір України кінця XIX — початку XX століть.

Предмет дослідження – творчість Миколи Вороного у мистецько-культурному просторі зазначеного періоду.

Хронологічні межі дослідження. Нижня межа – кінець XIX століття, верхня межа — 1920-ті роки з фрагментарно-точковою фіксацією-аналізом певних буттєво-суспільних і мистецьких індикацій поза рамками визначених хронологічних границь.

Територіальні межі дослідження охоплюють культуру-землі України=Європи та Росії.

Методи дослідження. Дисертація викладена за *суб'єктивно-конкретно-полемічною логікою та комплексом загальнонаукового та специфічного* відповідних методів дослідження. *Основний метод — власне спосіб пізнання.* Пріоритетними позиціями, зокрема, для вивчення й узагальнення широкого кола архівних та літературних джерел щодо діяльності Миколи Вороного став *метод наукового пізнання, а саме: його аспекти — узагальнення та пояснення; метод системного аналізу та синтезу.* Для характеристики тогочасних суспільно-політичних процесів, що відбувалися в Україні й світі та їхнього впливу на творчість митців, зокрема, Миколи Вороного, а також аналізу різнопланових культурно-буттєвих ідей, релігійних, мистецтвознавчо-філософських і естетично-художніх тенденцій, поширених наприкінці XIX — на початку XX століть у Європі та Росії на суспільно-політичне і мистецьке життя України, використовувалися *діалектичний, культурно-історичний, історично-логічний, порівняльно-історичний, причинно-наслідковий і гіпотетично-дедуктивний* методи дослідження. Питання щодо розгляду теоретичних і практичних основ мистецької діяльності Миколи Вороного та їхню еволюцію протягом досліджуваного періоду, аналізу проблематики мистецтвознавчої думки кінця XIX — початку XX століть та її вирішення ми-

тцем, дослідження полемічності історично–театральних і мистецтвознавчо–критичних поглядів Миколи Вороного були вирішені за допомогою *історично–біографічного, індивідуалістичного, іманентного, трансцендентного, культурно–історичного, релігійно–філософського* методів=мислення. Задля розуміння духовних шукань Миколи Вороного в європейському діалогічно–культурному просторі кінця XIX — початку XX століть, аналізу діяльності митця на етапі 1910–1920–х років, у період, що здобув назву «десятилітнє сторіччя», а також щодо визначення впливу Миколи Вороного на подальший розвиток української та європейської культур у дисертації застосовані *логіко–історичний, культурно–історичний, генетичний, психоаналітичний, індукційно–дедуктивний, гіпотетично–дедуктивний* методи та метод *критичного аналізу*. Дослідниця абсолютно переконана, що серйозний науковець не лише має право, а й повинен формувати, навіть винаходити нові індивідуальні методологічні моделі, що являють собою не штучно-екзальтаційні вигадки-сентенції, а більш ніж цілком обґрунтовані системи наукового мислення.

Теоретичною основою представленого дослідження стали:

- релігійні вчення та роздуми (священик Олександр Єльчанінов, архімандрит Софроній (Сахаров), преподобний Силуан Афонський, Папа Римський Іоанн Павло II);

- театральні-філософський доробок українських=європейських мислителів (Д. Антонович, О. Бабишкін, Л. Барабан, М. Бахтін, С. Бердяєв, О. Білецький, Б. Брехт, В. Василько, Г. Вервес, В. Винниченко, М. Вороний, М. Євшан, Р. Єсипенко, С. Єфремов, М. Заньковецька, О. Кисіль, В. Кричевський, М. Кропивницький, Л. Курбас, Я. Мамонтов, А. Петрицький, П. Рулін, І. Тобілевич (Карпенко-Карий), М. Старицький);

- соціокультуротворчі та філософсько-буттєві праці (Аристотель, Р. Барт, М. Бердяєв, Ф. Брокгауз, В. Брюховецький, Б. Грінченко, М. Грінченко, М. Грушевський, Т. Гундорова, О. Довженко, Д. Донцов, М. Драгоманов, С. Єфремов, М. Зеров, І. Ільїн, С. Кримський, І. Лосєв, Ю. Лотман, К. Малевич, О. Мандельштам, Д. Мережковський, М. Монтень, В. Нічик, С. Петлюра, В. Розанов, С. Русова, Н. Страхів, І. Франко, Л. Шестов, Ю. Шілов, М. Шкандрій, Г. Шпет, М. Шудря, П. Юркевич);

- дослідження мислителів-авторитетів європейської та світової полікультурної мистецької, історично-теоретичної та соціально-політичної думки (Т. Адорно, Л. Альтюссер, П. Андерсон, Р. Арон, А. Арто, А. Бергсон, Дж. Берклі, Р. Вагнер, М. Вебер, Х.-Г. Гадамер, Д. Галеві, Гегель, К. Гірц, А. Грамши, Е. Гуссерль, Ж. Дельоз, Ж. Деріда, В. Дільтей, П. Дьюс, У. Еко, І. Ефрон, І. Кант, К. Леві-Строс, К. Леш, Д. Лукач, Н. Мак'явеллі, Ж. Марітен, Ф. Ніцше, Р. Оуен, Платон, Н. Пулантзас, П. Рікер, Ж.-Ж. Руссо, Е. Саїд, Ж.-П. Сартр, І. Тен, А. Тойнбі, Р. Уїльямс, Л. Фейєрбах, П. Фрейре, З. Фройд, М. Фуко, Ю. Хабермас, М. Хайдеггер, К. Хорні, Ф. Шеллінг, Ф. Шлейєрмахер, О. Шпенглер, К. Ясперс та ін).

Джерельною базою дослідження стали матеріали Відділу рукописів Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України. Ф №71, №81, №1614. С. 117-120, №1620 С. 305-310.

Комплексне наукове дослідження охопило також і загальнотеоретичні праці українських і зарубіжних митців і мистецтвознавців, монографії, зокрема, рукописи неопублікованих праць М. Шудрі (Київ), Д. Ступаківського (Лондон), В. Ревуцького (США, Канада), наукові доповіді на міжнародних конференціях та праці видатних діячів світової культури і мистецтва. Всього понад 500 позицій.

Наукова і теоретична новизна отриманих результатів визначається першою спробою комплексного наукового аналізу мистецької та культурологічно-театральної творчості Миколи Вороного у контексті світових бездуховних перетворень на межі ХІХ-ХХ століть.

Уперше:

- здійснений аналіз мистецтвознавчо-культурологічної практики Миколи Вороного (зокрема, театральний та образотворчий простори);
- створена системна теоретична модель соціокультурологічного феномена театального концепту мислення Миколи Вороного;
- переосмислені усталені наукові погляди стосовно гріховної специфіки акторства як антибожественного модуля;
- криза культурно-мистецької думки на межі ХІХ-ХХ століть розглядається як бездуховний штучно-закономірний стан капітало-душ людськості;

- виявлений та проаналізований зв'язок капіталу й культури та їхня взаємозалежність, а також навіть антидуховна тотожність;
- культурно-мистецькі особливості свідомості=творчості розглянуті в логічно-дуалістичній системі — антиномічні індикації, тези - антитези;
- розкритий феномен «десятилітнього сторіччя» в культурологічному полі театральнo-філософської думки Миколи Вороного;
- виявлена та проаналізована специфічна модальність культурно-мистецької свідомості Миколи Вороного;
- виявлені, проаналізовані й узагальнені тенденції-примати еволюції правічної культуротворчої думки людини=людства.

Вдосконалені та уточнені:

- поняття «цивілізація», «капітал», «власність», «культура», «творчість», «театр», «психоаналіз», «свідомість людини=людства».

Набули подальшого розвитку:

- причинно-наслідковий аналіз перманентної культурно-мистецької кризи думки людини=людства;
- позиції культурного діалогу іманентного й трансцендентного мистецько-буттєвих полів у контексті світогляду Миколи Вороного;

Теоретичне значення дослідження: пропонується авторська дефініція теорії як специфічної системи мистецько-творчих правил, основи не лише для вирішення питань, що неминуче виникатимуть у майбутніх дослідників, а головне — для власне їхнього глибинного оригінального формулювання. Примат даної дослідницької позиції - концепція: місце культурології та мистецтвознавства у свідомості людини=людства — це трансцендентний чи штучно-іманентний простір.

Практичне значення дисертації полягає у кардинальному перегляді, поглибленні та розширенні традиційних наукових поглядів на світові мистецтвознавчий і культурологічний контент; у збагаченні наукового апарата спеціалізованими, проте буттєво-домінуючими релігійними визначеннями.

Теоретичні систематизовані концепції дисертаційної роботи можуть бути рекомендовані для навчальної та наукової діяльності, при опрацюванні лекційних курсів із мистецтвознавства та культурології.

Особистий внесок здобувача. Дисертація - самостійна робота, здійснена в галузі теорії та історії культури. Висновки й положення наукової новизни здобуті авторкою самостійно.

Апробація результатів дослідження. Проблеми, що поставлені та вирішені у дисертації, обговорювалися на засіданнях міжкафедрального теоретико-методичного семінару НАКККиМ і були втілені у доповідях на міжнародних та Всеукраїнських наукових, науково-теоретичних та науково-практичних конференціях: «Проблеми театральної освіти у мистецькій спадщині Миколи Вороного» («Мистецька освіта в культурному просторі України ХХІ століття», Київ-Одеса-2015); «Аксіологічні антитези творення театральної дійсності публікою в інтерпретації Миколи Вороного», (20 листопада 2016р., Київ-2017); «Професія - режисер: формування людської свідомості чи комерція?» («Культурно-мистецьке середовище: творчість та технології», 21 квітня 2016р., Київ-2016); «Микола Вороний – модерновий критик: наслідки депресивного сторіччя» («Культурно-мистецькі обрії – 2016». Київ-2016); «В путях брехні» як історично-культурологічного фактора» («Сучасні соціокультурні та політичні процеси в Україні», 1 червня 2016р., Київ-2016); «Микола Вороний: мистецька самоосвіта – шлях до розуміння Всесвіту» («Мистецька освіта і культура України ХХІ століття: євроінтеграційний вектор», Одеса-Київ-Варшава-2016). Підготовлені та опубліковані наукові статті у фахових виданнях: «Постать Миколи Вороного у вирі кризи європейського мистецтва кінця ХІХ – початку ХХ століть» («Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури», випуск XXXV / Київ - 2015); «Полемічні думки М. Вороного з приводу кризи бездуховної ідеології європейського мистецтва: кінець ХІХ – початок ХХ століть» («Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв» / Київ-1'2016); «Нова драма як культурологічний чинник українсько-європейської театральної системи» («Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури», випуск XXXVI / Київ-2016); «Есхатологічні філософія та релігія духа нової драми в інтерпретації Миколи Вороного» («Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури», випуск XXXVII / Київ-2016); «Феномен театральної критичної думки Миколи Вороного» («Spheres of culture», volume XV / Lublin 2016); «Епоха без символу»: її культурологічна індикація Миколою Вороним» (червень 2017 р.).

Публікації. Основні положення дисертації висвітлені у 12 наукових публікаціях: серед яких 5 статей у фахових виданнях України та 1 стаття за кордоном – усі з мистецтвознавства, 6 тез — у наукових збірниках та матеріалах конференцій.

Структура дисертації обумовлена метою, завданнями, послідовністю та логікою проведеного дослідження. Праця складається з двох анотацій, списку опублікованих праць за темою дисертації, змісту, вступу, трьох розділів, семи підрозділів, кожен з яких закінчується висновками, загальних висновків, списку використаних джерел та літератури (496 позицій) та додатку. Загальний обсяг дисертації 235 сторінок, з яких 180 - основний текст.

Основний зміст дисертації

У **Вступі** обґрунтована актуальність і доцільність дослідження, сформульована проблема, проаналізований ступінь її наукової розробленості, визначені хронологічні та територіальні межі, структура, обсяг дисертації, об'єкт, предмет, мета, завдання і методи; викладені методологічні та теоретичні засади дослідження; подана джерельна база; розкриті - наукова новизна, теоретичне і практичне значення одержаних результатів; представлена апробація, публікації та практичне впровадження результатів наукової роботи.

У **першому розділі «Критично-історичне системоутворення літературних джерел дослідження»**, що складається з двох підрозділів: *«Теоретико-мистецькі засади»* та *«Історіографія творчості Миколи Вороного»* проаналізовані релігійні, театрознавчі та філософсько-культурологічні наукові праці та вчення, де визначені світські буттєво-світоглядні та теоретико-методологічні контрадикції, а також виявлені історико-культурні інтенції виникнення культурології та мистецтвознавства як іманентно-трансцендентних контентів та оволодіння ними Миколою Вороним. Були проаналізовані історично-культурні, філософські, економічно-соціологічні проблеми свідомості людини=людства. У розділі визначені ступінь наукового опрацювання теми та проаналізована наукова література з досліджуваної проблеми. Опрацьована релігійна, мистецько-культурологічна, психологічна, філософська, театрознавча, етично-естетична, економічно-політична література, яка сприяла дослідженню теми дослідження. Питання трансцендентної сутності людини=людства висвітлені у релігійних вченнях священика Олександра Єльчанінова, отця Сергія Булгакова, архімандрита Софронія (Сахарова), преподобного Силуана Афонського, Папи Римського Іоанна Павла II; у філософсько-релігійних працях та роздумах М. Бердяєва, С. Кримського, Д. Мережковського, Н. Страхова, Ю. Шилова, Г. Шпета, П. Юркевича тощо.

Проблеми європейської соціокультурологічної індикації порушені в опусах Г. Бейтсона, Е. Бенвеніста, А. Берґсона, Е. Гуссерля, Ж. Дельоза,

Е. Дюркгейма, Ж. Кангієма, Л. Леві-Брюля, К. Леві-Строса, В. Розанова, Ф. де Соссюра, І. Франка, Л. Шестова тощо.

Погляд на антипсихіатрію як на цілком закономірну індикацію індивідуума відповідно до суспільного думання пропонували Д. Гольдстейн, А. Еї, Г. Елленбергер, Е. Ескіроль, Ф. Пінель, Ж.-П. Сартр, З. Фройд, М. Фуко тощо.

Численні філософсько-театральні погляди українських=європейських мислителів, зокрема, Д. Антоновича, О. Бабишкіна, Л. Барабана, М. Бахтіна, С. Бердяєва, О. Білецького, Б. Брехта, В. Василька, Г. Вервеса, В. Винниченка, М. Вороного, М. Євшана, Р. Єсипенка, С. Єфремова, М. Заньковецької, О. Кисіля, В. Кричевського, М. Кропивницького, Л. Курбаса, Я. Мамонтова, А. Петрицького, П. Рудіна, І. Тобілевича (Карпенка-Карого), М. Старицького - сформували театр як інституціональну одиницю.

Власними філософськими думками поділилися з людиною=людством у віках: Аристотель, М. Бердяєв, Д. Мережковський, М. Монтень, В. Розанов, С. Русова, Н. Страхов, І. Франко, Л. Шестов, Ю. Шілов, Г. Шпет, П. Юркевич.

Українську=європейську свідомість сформували й чи відкоригували праці-припущення Т. Адорно, Л. Альтюссера, П. Андерсона, Р. Арона, А. Арто, А. Бергсона, Дж. Берклі, Р. Вагнера, М. Вебера, Х.-Г. Гадамера, Д. Галеві, Гегеля, К. Гірца, А. Грамши, Е. Гуссерля, Ж. Дельоза, Ж. Дериди, В. Дільтея, П. Дьюса, У. Еко, І. Ефрона, І. Канта, К. Леві-Строса, К. Леша, Д. Лукача, Н. Мак'явеллі, Ж. Марітена, Ф. Ніцше, Р. Оуена, Платона, Н. Пулантзаса, П. Рікера, Ж.-Ж. Руссо, Е. Саїда, Ж.-П. Сартра, І. Тена, А. Тойнбі, Р. Уільямса, Л. Фейєрбаха, П. Фрейре, З. Фрейда, М. Фуко, Ю. Хабермаса, М. Хайдеггера, К. Хорні, Ф. Шеллінга, Ф. Шлейєрмахера, О. Шпенглера, К. Ясперса тощо.

Порушені у роботі під специфічним кутом зору проблеми мистецько-культурологічного буття людини=людства взагалі та світосприйняття Миколи Вороного у цьому полі зокрема позиціонуються та робиться спроба їхнього вирішення вперше.

У розділі запропонований аналіз автентичних матеріалів, наукової літератури, літературних джерел, а саме — літописів, хронік, автобіографій, мемуарів, біографій, історій, щоденників, рецензій, листувань, періодичних, бібліографічних і наукових видань, критичного матеріалу. Джерельною основою дослідження стали українські архіви, фонди ряду бібліотек і музеїв України, приватні архіви науковців України.

У результаті стверджується, що аналіз архівних і бібліографічних матеріалів різнобічний і достатній для реалізації поставлених завдань. Проте наукових праць, де б систематизувалися й аналізувалися мистецтвознавчі та культурологічно-театральні творчі погляди й праці Миколи Вороного, немає.

Другий розділ «Творчі шукання Миколи Вороного у європейському діалогічно-культурному просторі кінця ХІХ — початку ХХ століть» складається з трьох підрозділів: *«Становлення «нової» реальності: митець і світова мистецька думка»*, *«Микола Вороний у вирі «десятилітнього сторіччя» (1910-1920-ті роки)* та *«Криза новочасних культурологічної та мистецької думок (ідеологічний концепт театрального модуля)»*.

У підрозділі **2.1. «Становлення «нової» реальності: митець і світова мистецька думка»** йдеться про основні іманентно-трансцендентні ознаки штучно-тотальної буттєво-мистецької кризи Європи та євразійської Російської імперії. Аналізується штучне об'єктивістсько-раціоналістичне розуміння світобудови, а також перманентний духовний хаос, вкотре нав'язаний світовому суспільству гріховною частиною ества людини=людства. У підрозділі осягнене та проаналізоване творче зародження митця-мислителя Миколи Вороного за його біографічною індикацією: духовність родоводу, пошуки себе митцем, творчі протиріччя та нескінченний шлях до самовдосконалення й усвідомлення буттєво-творчого феномена світу. Також аналізується небезпека вільної людини для світового суспільства. Одним із пріоритетних став розгляд мети Миколи Вороного щодо формування та системоутворення істинного українського національного театру. У підрозділі синтезована=проаналізована творчо-критична та теоретична діяльність митця. Далі аналізується європеїзація української культури взагалі та театру зокрема за часів так званої модерної декадентської епохи. Розбирається чергова штучна європейсько-світова криза мистецтва кінця ХІХ – початку ХХ століть, породжена тотальною бездуховною ідеологією. Також аналізується апологетичний модернізм як відвічне світове явище. У підрозділі розглядається проблема призначення театру як принципового інституціонального утворення, а також питання неприродного чистого мистецтва. Проаналізована актуальна і донині думка митця щодо соціальності театрального феномена.

Підрозділ **2.2. «Микола Вороний у вирі “десятилітнього сторіччя” (1910-1920-ті роки)»** містить переосмислену й проаналізовану одну з філософсько-культурологічних і мистецьких систем світосприйняття - «десятирічне століття», яке повернуло людину до діалогу з власне собою, а саме - людиною=людством. Протягом нетривалої, атомарної, за вимірами часобуття Всесвіту, доби українське=європейське природознавче (іманентне) поле дослідження трансформувалося у гуманітарно-філологічне (трансцендентне). Працю зацікавило пояснення цього феномена філософським традиціоналізмом Ніколая Страхова, синтетичний світогляд якого функціонував, зокрема, у духовно-антропологічному, гегельянсько-раціоналістичному, шеллінґіансько-органічному, пантеїстичному полях. Проте власної філософської системи він

не створив. Дисертантка розширює це утворення до власне релігійно-культурологічного та психічно-психологічного концептів. Тож оскільки Микола Вороний завжди мислив із точки зору соціо-антиунормовування людської свідомості, у дисертації ведеться діалог іманентності думки людини=людства з її трансцендентістю як у мистецькому, так і в буттєвому існуванні. Головним конспірологічним нюансом дослідницької роботи являється думка, що «божевілля - факт культури» (М. Фуко). Позиції «ситуації переходу» та «події переходу» (С. Вайман) стали визначальними для людини=людства за доби «десятирічного століття». Для М. Вороного цей період був доволі плідним із погляду реалізації творчих ідей. На підтвердження ситуативного факту гуманітарного примату в соціокультуротворчому полі, зокрема, знакові такі позиції митця: як педагога-просвітителя у мистецько-пропедевтичній театральній сфері, викладаючи дикцію і декламацію в «Комерційній школі», Театральному училищі при «Товаристві мистецтва і літератури», як засновника власних «Українських висших Драматичних курсів», як лектора на кафедрі виразного читання у відділі позашкільної освіти в «Українському вищому Педагогічному Інституті», як фундатора першої в Галичині «Української Драматичної Школи» у Львові. Митець утілював свої творчі задуми як завідуючий літературною частиною у театрі М. Садовського, як артист і режисер у «Державному Драматичному театрі», «Державному Народному театрі» й «Українській Музичній драмі». А завершилася ця гуманітарна епоха апофеозом: Микола Вороний — один із засновників Українського Національного театру — став його директором і режисером. Також митець задовольняв власні творчі амбіції у театрознавчих статтях, що виходили у щоденних і щомісячних часописах, видав збірки віршів «Ліричні поезії» та «В сьайві мрій». Проте головною подією став його «енциклопедичний підручник» (М. Вороний) «Театр і драма», присвячений «ідеології українського театру» (М. Вороний).

Отже, феномен Миколи Вороного як культуролога та мистецтвознавця виявлений і проаналізований в його системно-інституційному напрямку думок.

У підрозділі 2.3. визначені причини **«Кризи новочасних культурологічної та мистецької думок (ідеологічного концепту театрального модуля)»**. Дисертантка пропонує власну концепцію вирішення мистецько-культурологічних протиріч. Так, розглядаються первісні моністично-дуалістичні перцепції: мистецтво як свідоме самогубство душі та як її порятунок. Запропоновані концепції аналізуються крізь категорію капіталу. Авторка дисертації стверджує, що кризовий стан у суспільній структурі мислення завжди штучне утворення, як, зокрема, і гріх. Отже, мистецько-культурологічна думка, зокрема, її театральний модуль, цілком закономірно

зафіксувався на бездуховно-беззмістовній глибині, позиціонує себе як добровільне рабство, що стало власністю мертвих капітало-душ. Тому атом капітало-душ, який систематично перетворюється на тотальний концепт капітало-суспільства можна розглядати як культурологічну секуляризацію, а отже – культурологію як податок на духовний контент.

У підрозділі наголошується на дефініційній категорії власності на душу людини=людства, поставлені свідомо провокаційні питання, відповіді на які значно поглиблюють їхнє закономірне нерозв'язання: зокрема, ідентифікація потенційного власника душі людини=людства; тотожність свідомості однієї людини, яка живе на планеті Земля цієї миті свідомості усіх поколінь минувшини; визначення власника свідомості у мистецькій, науковій, економічній, політичній, а головне – релігійно-буттєвій категоріях; класифікація будь-якої формації власності як категорії свободи мислення й буття людини=людства. А оскільки дана ситуація одвічно контролюється головним господарем капітало-свідомості – тваринною потребою-інстинктом, виходу з цього конкретно-абстрактного визначення немає.

Здійснена спроба реконструювання позицій мистецтвознавчо-культурологічно-капіталістичного протиріччя-кризи через потік творчої свідомості Миколи Вороного, звертаючись до його тенденційної мистецької системної моделі, де він намагається не лише констатувати певний матеріал, а й пропонує власну теорію вирішення кризового стану європейського театру як культурологічної одиниці. Причини його митець убаचाє в «ненормальних умовах, серед яких розвивається все наше загалом культурне і громадське життя» (М. Вороний).

У дослідженні пропонується розглянути світську культуру як похідний принцип від грошей зокрема чи капіталу взагалі, і не лише на початку переламного ХХ сторіччя, а й одвіку. Зокрема, зважаючи на суспільно-капіталістичну антиморальну позицію французького філософа, засновника теорії анархізму П'єра Жозефа Прудона, можна не лише полемізувати з ним, а й впевнено-оригінально заперечувати його мислі. До того ж авторка висуває історичну ретроспективну думку щодо середньовічного виникнення капіталу=свідомості людини=людства. Ймовірно, саме гроші спровокували появу світської бездуховної культури й мистецтва, адже їхній штучно-іманентний культ для гріховного світу став значно «природно»-закономірнішим за істинну природно-трансцендентну духовність.

У підрозділі подається й аналізується мистецько-культурологічна позиція щодо ідеального рівня духовної культури, її матеріального аспекту та суспільного розвитку — першої у світі держави=цивілізації Аратти, винятковість якої була свідомо спотворена капіталом-свідомістю

людини=людства. У контексті цього питання висувається гіпотеза виникнення першої у світі вистави й наголошується на процесі запам'ятовування текстів пращурами сучасних українців за умов вільної культурологічної системи: вільна власна спільна земля — вільна власна душа. Таким чином, усвідомлена фіксація тексту і відтворення його серед соціуму під час світсько-обрядових, а головню — релігійно-духовних послань стає першим ґрунтовним кроком до культурологічно-театрального мислення=виживання у реальній дійсності.

Важливий аспект - коригування авторкою дослідження геокulturологічних і геронтологічних визначень українського театру М. Вороним.

У підрозділі висувається ідея індикації драматургії як анти-мовно-знакової системи.

Вкотре авторка акцентує свою увагу на одвічній проблемі самоідентифікації: народ чи публіка.

У результаті цього підрозділу можна припустити, що саме потенційно-тотальний нищівний гедоністичний виклик світовій духовності призвів до штучного дуалістичного розподілу України=Європи на дух і матерію, трансцендентну та іманентну сутність.

Третій розділ «Мистецько-критична діяльність Миколи Вороного» – складається з двох підрозділів: *«Проблематика критичного аспекту мистецтвознавчої думки кінця XIX – початку XX століть, її вирішення Миколою Вороним»* та *«Парадоксальна полемічність історико-теоретичних поглядів Миколи Вороного»*.

У підрозділі **3.1. «Проблематика критичного аспекту мистецтвознавчої думки кінця XIX – початку XX століть, її вирішення Миколою Вороним»** фрагментарно й у загальних рисах розглянуті кілька позицій театральнo-критичного концептуального корпусу Миколи Вороного, а саме: критичні статті, рецензії на драматичні твори та вистави, думки про сучасників. Вкотре звертається увага й робиться спроба розібратися щодо принципового культурологічного прецеденту стосовно традиційних суперечливих концепцій про критику взагалі та про її аксіологічні виміри зокрема в інтерпретації одного з класиків театральної практики Миколи Вороного. У підрозділі акцентується на сміливості й незаангажованості критика-теоретика, який активно переосмислював західноєвропейський культурний досвід і при цьому прагнув зберегти первозданний український культ вільного духовного перетворення і відтворити справді національний український театр. Микола Вороний, прямуючи нелегким шляхом самоосвіти, оскільки він не зацікавився жодною з систем вищих інституцій, створював науково

обґрунтовані, зокрема, критичні праці, які, безумовно, залишаються актуальними і з нинішніх культурологічних позицій. Ставиться питання про ступінь суб'єктивності опусів митця, як містять чіткі поняття морально-етичного та професійного характеру. Зазначено, що культурологічні концепції ціннісної об'єктивації стають визначальними і в гносеологічній системі полірозумового світогляду театрального критика Миколи Вороного.

У підрозділі розглядаються питання есхатологічних філософії та релігії духу нової драми в українсько-європейській театральній системі кінця XIX — початку XX століть. Визначається вплив апокаліпсичних настроїв кінця XIX — початку XX століть на мистецько-культуротворчу діяльність М. Вороного. В одній з концепцій щодо нової драми доведено, що нова людина (іманентний концепт) у новій драмі повертається до своєї природної Божественної сутності (трансцендентний концепт). У роботі розглядається питання нової драми як культурологічно-психоаналітичного чинника українсько-європейської театральної системи, а також драму свідомості тогочасного індивідуума, втілену у нову драму як своєрідний перицентр театру, із точки зору культурологічно-психоаналітичного епохального концептуального хаосу.

У роботі ставиться й аналізується іманентно-культурологічне питання: чому за наявності відвічної істинної константи — Біблії — кожна нова епоха продукує перманентні терміни — нове мистецтво, нова драма, нова релігія, нова ідеологія тощо.

Традиційно дисертантка не лише діалогізує, але й опонує мислителям минулого, зокрема, й Миколі Вороному щодо багатьох позицій його творчої думки. Так сталося й при переосмисленні та аналізові нової драми.

У підрозділі стверджується, що кінець XIX — початок XX століть являє собою епоху так званої модифікації свідомості та спроби створення нового абсолюту (як результат - являє собою цілковитий патологічний абсурд). Саме в цій ситуації розглядається образотворчий аспект антиконструктивних псевдонапрямків українсько-європейської системи критичної думки, що став одним із тогочасних мистецько-культурологічних чинників.

У результаті – критична філософія митця вміщувала в собі самостійність і неупередженість думки як оригінальної системи цілісної культурології та мистецтвознавства. Він рефлексував не на форму, а на зміст думання.

У підрозділі **3.2. «Парадоксальна полемічність історико-теоретичних поглядів Миколи Вороного»** опрацьовуються проблемні індикації історично-теоретичних наукових розробок мистецько-культурологічної думки Миколи Вороного. Цей аспект проаналізований головню як релігійна, психоаналітична,

морально-етична та власне культурологічна основи незмінної першосутності існування людства як вищої форми творчості Абсолюту. У роботі трансцендентний концепт актуалізований й ототожнений з дефініцією «історія», а іманентний – з «теорією».

У дослідженні через категоричні дуалістичні антиномії та моністичні суперечності доведена аксіома: без Абсолюту жоден мистецький напрямок чи течія не мають життєдайної сили, тобто являють собою абсурдне ніщо, яке спотворює, ба навіть знищує людську духовну свідомість. У підрозділі визначені **чотири концепти. Перший — релігійний**, де розглядається позиція паралельного існування акторства та інституцій Абсолюту. Отже, митець, знищуючи власну індивідуальність, залишається особистістю, тобто лише соціальним суб'єктом, що для релігійного контексту – цілком прийнятна, ба навіть необхідна умова. Проте активне використання цього принципу в мистецькій практиці призводить до здрібніння, а в результаті й знищення актором власної душі-свідомості. Або ж людська душа перетворюється не лише на одиничний товар, - таким чином продається весь її рід від віків.

Отже, релігійний концепт вищезазначеної антитези дозволяє ствердити, що мистецький світ апіорі являє собою духовно-матеріалістичну структуру. А вже яким буде історико-культурологічний фінал, нехай обирає людина, яка, зрештою — споконвічне людство.

Другий — психоаналітичний. Його тема – мистецько-культурологічний психоаналіз. Таким чином, примирившись із підсвідомо навіяною соціальною дійсністю, одвічно грішна душа людства так само радо підсвідомо сприймає і мистецький хаос-мотлох. Тож, падаючи у бездуховну прірву, митцеві вже неможливо зобразити предмет в адекватному задумові Абсолюту контексті. Отже, з'являється так звана альтернатива Богові — не-бог спотворює мистецьку свідомість, у результаті чого виникають і актуалізуються нові течії та напрямки як відображення людських абортівних душ. Нарешті, слід думати, що австрійський лікар-невропатолог Зігмунд Фройд своєю практикою визначив важливу історичну тенденцію — він здійснював психоаналіз не людини, а того не-бога, який сповнює людськість від часу первородного гріха, а отже його всесвітня теорія - лише пустий звук. І можна стверджувати, що його втручання у свідомість людини, а головне — у підсвідомість, що дозволено лише Богові, у кожному разі апіорі зазнавало поразки. До того ж він так і не спромігся винайти формулу творчості особистості. У дисертації обстоюється переконання, що колективні несвідомі бажання спотворених не-богом душ спричинили появу бездуховних мистецько-культурологічних новоутворень, - зокрема, розщеплення людських душ-

свідомостей у неоднозначному модерністському символізмі, з якого методично почали коректуватися максималістський акмеїзм, асоціально-абсурдистський імажинізм, антилюдський і квазімистецький та напрочуд гріховний футуризм, підсвідомо-алогічний сюрреалізм, патологічно-емоційний, деструктивно-деформаційний експресіонізм.

Таким чином, фрейдівська концепція щодо спроби дістатися підсвідомих глибин свідомості людини виявилася цілком безбожною, а отже — квазінауковою та алогічною будь-якому здоровому глуздові.

Третій — деонтологічний. Іманентна та суспільно-правова відповідальність за моральну шкоду, завдану митцем глядачеві — це тема синтетичного аналізу мистецько-культурологічно-деонтичної структури творчого мислення Миколи Вороного. У роботі ставиться питання: чи має можливість людина=людство отримати всі можливі компенсації не лише за неякісний товар, придбаний у крамниці, а головне — за прочитання неякісного (бездуховного) твору, перегляду вистави антимистецтва чи споглядання на квазішедевральну картину.

У дослідженні стверджується, що деонтологічний концепт тріади митець-твір-глядач виникає внаслідок падіння чи навіть втрати авторитету мистецтва, зокрема, театрального, як істинно духовного, а не лише номінально-капіталістичного прецеденту. Адже критерій сприйняття мистецького твору від віку один — чи наближає він самосвідомість людини=людства до Божественної першооснови. І чи можна спонукати або навіть законодавчо примусити митців створювати виключно духовні витвори, одне слово — мати чи повернутися у площину совісті. До того ж викликає сумнів така деонтологічна норма: а чи розуміє митець=глядач, які інтегруючі фактори здатні спровокувати появу мистецького твору, тобто в якій аксіологічній площині зароджується необхідність активного мистецького процесу.

Даний концепт пропонує **три метод-системи мистецько-культурологічного мислення:** 1) **натуралістична** - сцена перетворюється в єдине семантичне поле з залом для глядачів, відбувається процес маніпулятивної детермінації в медичному розумінні цих термінів. За умов абстрактної ситуації свідомості акторів і публіки, вони стають однією людиною у визначеній ситуації у визначений час; 2) **реалістична** - відносини глядач — актор розглядаються у площині активного психологічного взаємообміну. Йдеться не про її роздвоєння, а про характерний цілісний мистецький розумовий процес, а саме – абстрактна і конкретна сутності. 3) **умовна** — саме ця позиція абсурдно-особливого сприйняття світу гарантовано утворює єдність глядача і актора.

Результат: якщо митець=публіка має можливість маніпулювати свідомістю глядача, але щиро й беззаперечно відмовиться від цієї комбінації, тобто ошукання самого себе, то, можливо, повернеться до інтеріоризації (внутрішньо зосередиться), що й призведе до уподібнення його Богові. Отже людина=людство повернеться до свого догріховного стану.

Четвертий — мистецько-культурологічний. Тема — заздрість як бездуховна мистецько-культурологічна аксіома. У дослідженні зазначається: навіть у разі гіпотетичного відокремлення фактичного існування людини від Бога, що апріорі в принципі неможливо, наявність її у цьому світі не залежить від її вірування у будь-кого чи будь-що; отже, за аналогією, митець не може нічого створювати, тобто він або не здатен творити апріорі, або продукує антимистецтво.

У роботі простежується процес утворення мистецької самоздрості та його наслідки. Важливо усвідомити, що нові мистецькі напрямки початку ХХ століття часто були породженнями не високих духовних поривань митців, а так званою мистецько-капіталістичною трансдукцією. Так, капітал, втручаючись у генетичний духовний код людини=людства, змінює й її культурно-мистецьку спадковість.

Однією зі знакових постатей у тогочасній театральній практиці був Лесь Курбас. Отже так зване вільне мистецтво, пропаговане ним, у свідомості української публіки асоціювалося з неодмінною функцією його соціального характеру, що й спонукало її до бажання діяти в соціальному житті не згідно з совістю — найвідданішим куратором людського буття, а відповідно до вимушених маніпулятивних потреб мистецько-соціально-економічної системи.

Дефініція заздрості аналізується у розвідці не лише як індикатор суспільного характеру, але і як самоздрість митця. Градація ускладнення мистецького процесу, здійсненого Миколою Вороним, згідно з релігійно-культурологічними принципами, проаналізована у розумінні ставлення людини до себе=Всесвіту. **Перша позиція.** Актор як відвічна соціальна одиниця, ознайомившись із твором автора, поринає у створений (вигаданий) ним світ, переймається його навіюванням і розчиняється у ньому. **Друга і третя позиції.** До роботи залучається фізіологічно-аналітичний сегмент процесу думання актора (митця). Також у дослідженні пропонується авторська транскрипція стадій відносної, абсолютної практичної та нескінченної рефлексій у контексті культурологічно-театральної індикації. Вони являють собою модель прогресуюче-вдосконаленого духовного просвітлення митця.

Отже, висновок даного концепту ставить питання щодо перегляду загальноприйнятої тези про заздрість як норму не лише суспільного, а, зокрема, мистецько-культурологічного поля, коли людська душа актора кладеться на вівтар не-бога.

Унаслідок, усвідомлюючи деструктивні результати хаотичної та вкрай суперечливої антирелігійної мистецької лихоманки щодо еволюційної перспективи людини=людства, Микола Вороний послідовно, шляхом логічного, науково-дослідного переконання намагався сформувавши у свідомості європейської публіки не лише цільові релігійні мистецькі установки, а й ступінь відповідальності за подолання самотності людини у вирі несправедливого мистецтва через спокутування гріха, досягаючи його та каючись.

Висновки

За результатами здійсненого дослідження, що засвідчили актуальність змодельованої теми та підтвердили розв'язання експериментальних проблем, з'явилися підстави для таких висновків.

1. Мистецтвознавство та культурологія як цілісні системи буттєвого модуля людини=людства формально-інституціонально сформувалися наприкінці ХІХ століття, проте логіко-закономірно вони існували споконвік, адже, за задумом Бога, вклонятися і шанувати можливо лише Його і виконувати лише Його істинну волю.

Мистецтвознавство та культурологія ж світу цього набули кардинально інших, бездуховних форм і спотворили сенс свого буттєвого концепту, ставши, зокрема, похідними від капіталу=свідомості іманентного індивідуума. Культура і капітал – обидва штучно утворені принципи, які не лише формально пов'язані, а, ймовірно, й тотожні. Первородний гріх спотворив людську, а, внаслідок, і мистецьку свідомість, у результаті чого виникли й свідомо-тотально поширилися нові течії та напрямки як відображення людських антидуш. У дослідженні вперше аналізується постать Миколи Вороного в культурологічному та мистецькому полях із релігійної, соціально-економічної та власне театрознавчої концепції.

2. Опрацьований значний масив наукових праць і вчень (понад 500 одиниць), серед яких прямий матеріал займає маленьку частку, що свідчить про відсутність інформаційно-аналітичної глибини театрознавчої інституції щодо вивчення творчого доробку Миколи Вороного.

3. В основу структури дисертації покладений діалогічний принцип іманентного й трансцендентного світобуття. Він присутній у кожній з

атомарних концепцій дослідження. Ця розмова становить ключовий культурологічний та мистецький принципи спілкування людини=людства: від мікрокосму — людина=Всесвіт до макрокосму: людина || Бог. У семантичній площині дослідження ці визначення «властивого» та «того, що виходить за межі» диференціюються в антиноміях й антитезах. У дисертації цей діалог відбувається не лише в просторово-часовому історичному ареалі, а й сягає надвічної свідомості Абсолюту.

4. Вищезазначені теоретико-методологічні позиції дозволили дослідниці стверджувати нову аналітично-доказову думку щодо розшифрування понять «цивілізація», «капітал», «власність», «культура», «творчість», «театр», «психоаналіз», «свідомість людини=людства». У роботі вони функціонують-балансують на тонкій мистецько-культурологічній межі — від найсвятішого до найгрішнішого.

5. Охарактеризовані й проаналізовані суспільно-політичні процеси на межі ХІХ-ХХ століть і виявлений економічний чинник — капіталізм — який став причиною кризи мистецько-культурологічної свідомості людини=людства, а також змодельований напрямок думок-рефлексій М. Вороного, який із лояльною безвихіддю, проте критикуючи, ставився до закономірної світової онтології.

6. Опрацьовані теоретично-практичні засади еволюції мислення Миколи Вороного як мистецтвознавця та культуролога, унікального дослідника психології та філософії театру. Митець активно усвідомлював західноєвропейську мистецько-культурологічну практику і намагався зберегти вільне первозданне українське духовне перетворення, прагнув відтворити справді національний український театр. Тож Микола Вороний, активно розробляючи пропедевтичні матеріали і видаючи театральномистецькі розробки, створюючи театральні інституції, які в своїй основі були культурологічним імперативом, займався пролонгацією українськоєвропейського аматорського та професійного театрив.

7. Проаналізоване засилля релігійно-філософських, естетично-художніх та соціально-економічних штучно навіюваних думок в Україні=Європі та Росії у суспільно-політичному й мистецькому житті України. Воно являло собою жорстоке протистояння природних учень Абсолюту і квазібуттєвих положень, які знищували (знищують і дотепер!) душу=свідомість людини=людства. Головне з них — втручання у несвідомі психічні процеси людської істоти. Похідним став престиж=керування свідомістю атома індивідуума капіталом, а внаслідок — бездуховним мистецтвом.

8. Виявлені духовні шукання Миколи Вороного в європейському діалогічно-культурному просторі на межі ХІХ — ХХ століть. Доба спорадичного так званого модернізму часів грандіозно-тотального безладдя змушувала людину=людство до свідомого самогубства з метою свідомого ж відродження. Отже Микола Вороний прагнув самоідентифікуватися й очиститися. Реалізовував він це через усвідомлення насамперед власного мистецтва, вважаючи, що саме соціальний характер театру - його визначна індикація.

9. Проаналізована діяльність Миколи Вороного у «десятилітнє сторіччя» (1910-1920-ті роки), а саме — його культуротворча місія як педагога-просвітителя у мистецько-пропедевтичній театральній сфері, як фундатора театральних інституцій, як артиста і режисера, а також одного з засновників і директора Українського Національного театру. Він не лише інформував, а й формував думки мільйонів поціновувачів театру, став автором ґрунтового дослідження «Театр і драма», присвяченого його ідеологічному концепту.

10. Проблематика мистецтвознавчих проблем у світлі мислення Миколи Вороного стала дослідженням тогочасних мистецьких питань у контексті соціально-психологічного та економічного огляду індивідуумів та явищ зі збереженням симбіозу загальних та індивідуальних положень. Митець ставив собі за мету заснування не лише Національного театру, а й відродження духовного й професійного примату культурологічно-театральної критики. Микола Вороний гостро ставив питання й про соціально-юридичний бік не лише творчої думки, а головне — елементарного виживання акторства.

11. Микола Вороний як класик мистецької та культурологічно-театральної думки й практики сформував їх на початку ХХІ століття:

- став засновником Українського Національного театру не лише як тодішньої творчо-економічної структурної одиниці, а головним чином — як майбутньої духовно-культурної української=європейської свідомості людини=людства.

- теоретичні розробки митця стали міцним підґрунтям для широчині кругоглядних інтересів театральної думки всього ХХ століття (вирізняв три головних методи виставляння п'єс – натуралістичний, реалістичний та умовний, пояснюючи їх у сучасному розумінні).

- сприяв актуалізації українського=європейського мистецько-культурологічного мислення ХХ століття, що нині можна розглядати як усвідомлення онтологічно-гносеологічного модуля людини.

Аналітичне обміркування духовно-актуальної теми виявляється досить скромним через визначені межі дисертації. Залишається необхідність подальшого ретельного студіювання мистецької та культурологічно-театральної творчої системи Миколи Вороного.

Публікації за темою дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України та які включені до міжнародних наукометричних баз

1. Гуренко Л. Постать Миколи Вороного у вирі кризи європейського мистецтва кінця ХІХ — початку ХХ століть // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: зб. наук. праць. Київ: Міленіум, 2015. Вип. ХХХV. С. 89-94.

2. Гуренко Л. Полемічні думки М. Вороного з приводу кризи бездуховної ідеології європейського мистецтва: кінець ХІХ — початок ХХ століть // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал. Київ: Міленіум, 2016. №1. С. 36-40.

3. Гуренко Л. Нова драма як культурологічний чинник українсько-європейської театральної системи // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: зб. наук. праць. Київ: Міленіум, 2016. Вип. ХХХVI. С. 112-118.

4. Гуренко Л. Есхатологічні філософія та релігія духу нової драми в інтерпретації Миколи Вороного // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: зб. наук. праць. Київ: Міленіум, 2016. Вип. ХХХVII. С. 63-70.

5. Гуренко Л. «Епоха без символу»: її культурологічна інди-кація Миколою Вороним // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: зб. наук. праць. Київ: Міленіум, 2017. Вип. ХХХVIII. С. 226-232.

Статті у зарубіжних періодичних виданнях

6. Гуренко Л. Феномен театрально-критичної думки Миколи Вороного // *Spheres of culture: Journal of Philology, History, Social and Media Communication, Political Science, and Cultural Studies*. Lublin, 2016. Volume XV. S. 464-469.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Гуренко Л. Проблеми театральної освіти у мистецькій спадщині Миколи Вороного // Мистецька освіта в культурному просторі України ХХІ ст.: практики художньої культури: зб. матеріалів Міжнародної наук.-творч. конф. (28-30 квітня 2015 р., м. Київ, м. Одеса). Київ: НАКККіМ, 2015. С. 269-270.

2. Гуренко Л. Микола Вороний — модерновий критик: наслідки депресивного сторіччя // Культурно-мистецькі обрії — 2016: зб. наук. праць. За заг. ред. К. І. Станіславської. Київ: НАКККіМ, 2016. Ч. I. С. 128-130.

3. Гуренко Л. Професія — режисер: формування людської свідомості чи комерція? // Культурно-мистецьке середовище: творчість та технології: матеріали Дев'ятої Міжнародної. наук.-творч. конф. (21 квітня 2016 р., м. Київ). За заг. ред. К. І. Станіславської. Київ: НАКККіМ, 2016. С. 115-117.

4. Гуренко Л. «В путях брехні» як історично-культурологічного фактору // Матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції “Сучасні соціокультурні та політичні процеси в Україні”. Третє наукове читання, присвячене пам'яті доктора філософських наук, професора О. М. Семашка. (01 червня 2016 р., м. Київ). Київ: НАКККіМ, 2016 р. С. 95-96.

5. Гуренко Л. Микола Вороний: мистецька самоосвіта — шлях до розуміння Всесвіту // Мистецька освіта і культура України ХХІ століття: євроінтеграційний вектор: зб. матеріалів Міжнародної наук.-творч. конф. (12-13 травня 2016 р., м. Одеса, м. Київ, м. Варшава). Київ: НАКККіМ, 2016. С. 241-243.

6. Гуренко Л. Аксиологічні антитези творення театральної дійсності публікою в інтерпретації Миколи Вороного // Матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції. Другі наукові читання, присвячені пам'яті доктора історичних наук, професора О. І. Путра. (20 листопада 2016 р., м. Київ). Київ: НАКККіМ, 2017р. С. 90-92.

Анотація

Гуренко Л. О. Творчість Миколи Вороного у мистецько-культурному просторі кінця ХІХ – початку ХХ століть. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства (кандидата наук з мистецтвознавства) за спеціальністю 26.00.01 – теорія та історія культури (мистецтвознавство).

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв Міністерства культури України, Київ, 2019.

У дисертації здійснений комплексний аналіз діяльності Миколи Вороного як знакової мистецько-культурної думки ХХ століття.

Доведено, що правічна культура України=Європи через свідомо-штучне ігнорування інституціями Абсолюту модифікувалася з цілісного Божественно-природного конгломерату в дуалістичне іманентно-трансцендентне індикаційне утворення. Мистецько-культурологічне поле дослідження сформоване з історико-теоретично-методичних релігійно-буттєвої, театральної-філософської, соціально-економічної концепцій.

Позиціонується авторське системне бачення-трактування та діалог з авторитетами світової думки щодо релігійних, цивілізаційних, капіталістичних, театральних-мистецьких учень. Проаналізовані сутнісні позиції українсько-європейських мистецьких напрямків; спорадичні мистецькі та історично-культурологічні моменти-епохи; творчий внесок Миколи Вороного в Українське=Європейське мистецтво та культурологічно-театральну свідомість.

Ключові слова: Микола Вороний, культурологічний психоаналіз, держава=цивілізація Аратта, Україна=Європа, криза бездуховної мистецької ідеології, нова драма, апологія брехні, есхатологія, філософія та релігія духу, трансцендентно-іманентний концепт, людина=людство, тотальна власність, капітал=душа.

SUMMARY

Hurenko L. O. Creativity of Mykola Voronyi in the art-cultural space of the late XIX – early XX centuries. – The qualifying scientific work on the rights of manuscript.

The thesis for Ph.D. in Cultural studies, specialty 26.00.01 – Theory and History of Culture. – National Academy of Government Managerial Staff of Culture and Arts of Ministry of Culture of Ukraine. – Kyiv, 2018.

There is the complex analysis of Mykola Voronyi's activity as the brightest / outstanding culturological and philosophical thought of XX century.

The ancient culture of Ukraine-Europe has modified from the divine-natural conglomerate into the dualistic immanent-transcendent indicative creation under the influence of unnatural disregarding by the institution of Absolute. The culturological field of the research is formed by using the following historical theoretical and methodical conceptions such as religious-ontological, theatrical-philosophical and social-economical ones.

The author's systematic point of view, her interpretation and the dialogue with the figures of the world thought, concerned religious, civilization, capitalistic and theatrical-philosophical teachings are highlighted/presented. The essential positions of the Ukrainian-European artistic branches, historical-culturological moments-epochs and the creative impact of Mykola Voronyi in the Ukrainian-European culturological-theatrical conscience are analysed.

Key words: Mykola Voronyi, culturological psychological analysis, state-civilization Aratta, Ukraine-Europe, crisis of dispiriting artistic ideology, new drama, apology of lie, eschatology, philosophy and religion of spirit, transcendent-immanent concept, human-humanity, total possession, capitalistic soul.

Підп. до друку 24.01.2019. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір др. апарат.
Друк офсетний. Обл.-видав. арк. 0,9. Зам. 304. Тираж 100.

Видавець і виготовлювач
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв
01015, м. Київ, вул. Лаврська, 9.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
ДК № 3953 від 12.01.2011.